

Dr. Ion DIACONU

***INTRODUCERE ÎN DREPTUL
INTERNATIONAL PUBLIC***

- NOTE DE CURS -

Dr. Ion DIACONU

**INTRODUCERE
ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL
PUBLIC**

– NOTE DE CURS –

Copyright © 2015, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DIACONU, ION

**Introducere în dreptul internațional public : note
de curs** / dr. Ion Diaconu. - București : Pro Universitaria,
2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-26-0123-2

341.1/.8(075.8)

PREFAȚA

Aceste Note de Curs răspund unei realități; studenți ai anului I, care nu au cunoștințe de bază de drept constituțional, civil sau alte discipline, trebuie mai întâi să înțeleagă sensul și conținutul diferitelor concepte și norme ale dreptului internațional și apoi să rețină esențialul acestora.

Pentru aceasta, am extras din manuale și lucrări anterior publicate principalele idei și concepte, vizând studenți ai anului I care nu sunt juriști și care se pregătesc să îmbrățișeze această profesie și pentru o disciplină de un semestru.

Lucrarea rămâne consecventă preocupării de a înscrie normele de drept internațional în contextul în care se formează și se aplică, acela al relațiilor internaționale; evoluția dreptului internațional se împletește cu istoria relațiilor internaționale; scurtele incursiuni în istorie pe care le conține lucrarea sunt menite să ofere cadrul în care s-au produs diferitele evenimente care au determinat evoluții semnificative, factorii care le-au determinat, și a înțelege sensul acestor evoluții.

Abordarea de bază rămâne însă cea a juristului, urmărind să desprindă conținutul principiilor și normelor dreptului internațional așa cum sunt ele înțelese și aplicate în prezent.

Lucrarea oferă esențialul la fiecare din capitolele dreptului internațional. Bibliografia indicată la fiecare capitol, formată din lucrări scrise după 2000, oferă posibilitatea de a întreprinde studii mai aprofundate, pentru cei care doresc.

Autorul

Capitolul I

NOȚIUNI INTRODUCTIVE

1. *Definiție* - Dreptul internațional public este un ansamblu de principii și norme care reglementează raporturile dintre subiectele dreptului internațional acționând în această calitate.

- *Elemente*: ansamblu de principii și norme; reglementează raporturi între subiecte de drept internațional; acționând în această calitate.

- *Tipuri de norme care formează dreptul internațional public*: norme cu vocație de universalitate, deci de aplicare generală; norme regionale, de aplicare între statele dintr-o regiune geografică sau dintr-un spațiu restrâns; norme bilaterale, vizând relațiile între două state.

Deci, pentru fiecare stat, sfera normelor dreptului internațional este diferită, în funcție de obligațiile pe care și le asumă în plan universal, regional și bilateral.

2. Delimitare față de alte ramuri de drept:

- se deosebește de dreptul internațional privat, care reglementează raporturi între subiecte de drept intern, în care intervine un element de extraneitate (ex. căsătorie între persoane de cetățenii diferite, operațiuni comerciale între persoane din țări diferite sau privind bunuri situate în alte state); se aplică norme ale dreptului intern al diferitelor state.

- se deosebește de diferite ramuri de drept intern; acestea reglementează raporturi între subiecte de drept intern, inclusiv statul când acționează în această calitate; normele sunt stabilite prin legi adoptate de un legiuitor; aplicarea lor este supusă controlului organelor de justiție; legea prevede și sancțiuni pentru nerespectarea normelor; în dreptul internațional nu există un legiuitor și există doar fragmentar, în unele domenii, organe de justiție care să asigure respectarea normelor și sancțiuni pentru nerespectarea acestora.

3. *Relația între dreptul internațional și relațiile internaționale*: este o relație dinamică, în sensul că dreptul internațional s-a format și a evoluat în contextul evoluției relațiilor internaționale (o dovedește suita de tratate internaționale, încheiate în urma unor războaie sau evenimente istorice importante, care au marcat progrese importante în dreptul internațional) și la rândul său dreptul internațional tinde să reglementeze și să ordoneze relațiile internaționale.

4. *Relația dintre dreptul internațional și morala internațională*: morala internațională cuprinde cerințe ale opiniei publice internaționale, precepte privind conduita statelor, care nu au fost încă acceptate ca normă de drept; ele nu au caracter obligatoriu pentru state; marile valori umane, precum protecția vieții și demnității umane, pacea, un mediu sănătos și-au găsit expresia în norme și precepte morale și apoi în norme de drept internațional; de exemplu, multe state nu acceptă interdicția folosirii normelor nucleare, ca normă de drept internațional; ea ar rămâne astfel deocamdată o normă a moralei internaționale.

5. *Relația dintre dreptul internațional și curtoazia internațională*: în relațiile dintre state există practici și uzanțe care nu au caracter obligatoriu și diferă de la stat la stat; de exemplu, uzanțele aplicate cu ocazia primirii șefilor de stat și de guvern în vizite oficiale sau neoficiale.

6. *Problema fundamentului dreptului internațional ca ansamblu de norme obligatorii*.

Normele dreptului internațional sunt create de state în cadrul cooperării și interacțiunii lor, cu participarea organizațiilor internaționale; nu există organ legiuitor și nici aparat de constrângere pentru aplicarea lor; există un decalaj între normele de drept și practica internațională, respectiv conduita statelor; cu toate acestea, statele au nevoie de existența și aplicarea acestor norme, recunosc caracterul lor obligatoriu, urmăresc aplicarea lor și încearcă să-și justifice acțiunile pe baza acestor norme.

În doctrina politică și juridică au fost formulate mai multe teorii privind fundamentul caracterului obligatoriu al normelor dreptului internațional:

- concepția auto-limitării suveranității sau a auto-obligării să respecte normele dreptului internațional; ar face să depindă caracterul obligatoriu al normelor de drept de voința statelor, practic să anuleze caracterul lor obligatoriu;

- concepțiile dreptului natural sau ale dreptului divin, care deduceau caracterul obligatoriu al normelor de drept din natura lucrurilor sau din voința divină; în mod evident este o construcție artificială, pur teoretică;

- concepția normativistă, care deduce caracterul obligatoriu al normelor de drept dintr-o normă fundamentală; este de asemenea o construcție artificială, întemeiată pe o normă fundamentală care nu este definită și a cărei origine ne trimite din nou la natura lucrurilor sau la dreptul divin;

- teoria solidaristă, care întemeiază caracterul obligatoriu al normelor de drept pe solidaritatea socială, pe nevoile comune ale statelor; există desigur cerințe comune ale statelor, care determină o anumită reglementare, dar este greu de dovedit în fiecare caz solidaritatea statelor în cauză;

- concepțiile pozitivistice, conform cărora normele de drept sunt cele stabilite conform unor proceduri formale, în care intervin statele; aceste concepții reflectă în bună parte procesul formării normelor de drept, dar omit practica internațională care duce la formarea normelor cutumiare, în care rolul fiecărui stat nu este întotdeauna evident, precum și participarea altor subiecte de drept cum sunt organizațiile internaționale;

- concepțiile moderne consideră că nu este necesar să căutăm un fundament al dreptului internațional ca atare, căci fiecare normă de drept se întemeiază fie pe acordul expres al statelor, fie pe evoluția practicii internaționale, deci are un fundament al său; ca atare, se poate considera că dreptul internațional, ca ansamblu al acestor norme, este o realitate obiectivă, istorică, formată din aceste norme.

7. Raportul dintre normele dreptului internațional și dreptul intern al fiecărui stat.

Între ele există diferențe de structură, de metode de formare și aplicare; pe fond, între ele există întrepătrunderi. De exemplu, competența organelor interne ale statelor de a participa la diferite etape ale încheierii tratatelor, acordarea cetățeniei și reprezentarea statelor în relațiile internaționale sunt reglementate de dreptul intern al fiecărui stat, cu consecințe importante în dreptul internațional; în aceste domenii se aplică însă și unele norme de drept internațional.

Sunt cunoscute și aplicate în practică două concepții:

- concepția dualistă; pornind de la deosebirile dintre cele două ordini juridice le consideră independente una de alta și complet separate; consecința este că normele de drept internațional nu ar fi obligatorii în plan intern decât dacă sunt incorporate prin legi interne; nu ar fi posibile conflicte între ele; normele dreptului intern ar fi conforme, indiferente sau contrare față de cele de drept internațional și statul în cauză acceptă răspunderea internațională pentru încălcarea în acest fel a normelor dreptului internațional. Este urmată de țări din sistemul common law.

- concepția monistă:

- cu primatul dreptului intern față de normele dreptului internațional, urmată într-o perioadă de școala numită de la Bonn și de statul german; este practic abandonată, deoarece neagă caracterul obligatoriu al dreptului internațional;

- cu primatul dreptului internațional este larg răspândită; practic cere statelor ca, în caz de incompatibilitate între normele dreptului intern și cele ale dreptului internațional, să aplice pe ultimele. De exemplu, Constituția României prevede că dacă există neconcordanțe între tratatele internaționale privind drepturile omului la care România este parte și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile. În ce privește alte tratate, Constituția

prevede că acestea fac parte din dreptul intern și vor fi respectate de statul român cu bună credință. În ce privește tratatele Uniunii Europene și celelalte reglementări cu caracter obligatoriu ale Uniunii, Constituția prevede în art. 148 că ele au prioritate față de dispozițiile contrare din dreptul intern, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

În general, statele moniste acceptă ca tratatele devin parte a ordinii juridice interne prin ratificarea lor conform procedurilor interne. Este mai puțin clar în practica statelor dacă această concepție include și normele cutumiare de drept internațional. Nu credem că este o problemă gravă, deoarece principalele norme cutumiare au fost codificate în tratate internaționale, ratificate de majoritatea statelor lumii.

În realitate, dreptul internațional și dreptul intern sunt două ordini juridice diferite, create diferit și pentru subiecte diferite, între care nu există o separație totală; multe din normele dreptului internațional se aplică în dreptul intern, fie direct, fie prin incorporarea lor în legi interne, căci statele s-au angajat să urmeze o asemenea conduită; pe de altă parte, în unele domenii dreptul internațional face trimitere la normele de drept intern, acceptă reglementările date de acesta și le atribuie consecințe juridice. Indiferent dacă acceptă una sau alte din cele două concepții, statele tind să asigure respectarea obligațiilor asumate fie prin incorporarea obligațiilor respective în lege înainte de ratificare, fie prin modificarea legilor, interpretarea lor conformă cu tratatul sau ignorarea lor dacă sunt contrare obligațiilor asumate.

BIBLIOGRAFIE

- Ion Diaconu, Manual de drept internațional public, 2007, Ed. Lumina Lex, p. 13-26;
Adrian Năstase, Bogdan Aurescu, Drept internațional public, Sinteze, Ediția 7, Ed. C.H.Beck, p. 27-52;
Raluca Miga Beșteliu, Drept internațional public, vol. I, Ed. C.H.Beck, 2010, p. 9-12;
Aurel Preda, Tratat de drept internațional public, 2002, Ed. Lumina Lex, p. 41-61;
Ion M. Anghel, Tratatul internațional și dreptul intern, 1999, Ed. Lumina Lex.
Ian Brownlie, Principles of Public International Law, Ediția a VII-a, 2008, Oxford University Press;
A.Berramdane, La hierarchie des droits. Droits internes et droits europeen et international, L'Harmattan, Paris, 2002;
T.C. Hartley, European Union Law in a Global Context. Texts. Cases and Materials, Cambridge University Press, 2004.

Capitolul II

EVOLUȚIA ISTORICĂ A DREPTULUI INTERNĂȚIONAL

Primele norme care reglementau unele relații între state au apărut odată cu formarea primelor entități statale, a primelor comunități organizate. Se vorbește de obiceiuri privind trimiterea și primirea de soli, solemnități pentru încheierea de înțelegeri și altele.

Secțiunea I

EPOCA ANTICHITĂȚII

Relațiile dintre state se caracterizau mai ales prin războaie de cucerire; ca urmare, normele care reglementau relațiile dintre state se refereau la o sferă limitată de raporturi, mai ales în legătură cu războiul și încheierea păcii, regimul solilor, eventuale alianțe; treptat se vor extinde la protecția străinilor, neutralitate, uniuni politice sau religioase și altele.

China, potrivit unor izvoare de peste 3000 de ani î.e.n.:

- avea obligații față de alte state;
- avea cunoștință despre norme precum negarea suveranității absolute, egalitatea între state, solidaritatea lor (mergând până la ajutor în caz de foamete, inundații, cutremure), respingea războaiele de agresiune sau de cucerire, considerente despre războaie drepte și nedrepte;
- probleme litigioase erau tratate în conferințe;
- cunoștea instituția diplomației, trimițând și primind soli(călători) și tâlmaci;
- în secolul VI î.e.n., statele din China antică au încheiat între ele un tratat privind renunțarea la război și rezolvarea diferendelor prin arbitraj.

India a avut o susținută practică de drept internațional:

- din anii 2500 î.e.n., Rîg Vedele, texte religioase formulate de brahmani consemnau trimiterea și primirea de misiuni ad-hoc;
- Antha Shastra, lucrare a primului ministru al regelui Ciandragupta, enumera 4 clase de diplomați;
- tratatele se încheiau cu un jurământ religios, erau sacre;

- erau reguli de ducere a războiului foarte dezvoltate; se făcea distincția între combatanți și necombatanți; se interziceau uciderea prizonierilor, ca și unele mijloace de ducere a războiului, de exemplu focul; se folosea denumirea „legile țărilor”;

- Legile lui Manu conțineau considerații și orientări privind preîntâmpinarea războiului, tratamentul cavaleresc al combatanților și necombatanților în război, numirea și folosirea solilor, rolul diplomației.

Egiptul întreținea relații comerciale și politice cu toate țările Orientului și avea o cancelarie pentru treburile străine;

- tablele descoperite la El-Amarna(300 tăblițe de lut ars) cuprind corespondența sa diplomatică cu Babilonul și alte state din zonă, din secolele 15-16 î.e.n., care trata problemele războiului și păcii;

- cel mai vechi tratat internațional cunoscut este tratatul de alianță din 1296 î.e.n., între Ramses al II-lea, faraonul Egiptului și Hatushil al III-lea regele Hitiților; cuprinde o introducere, textul propriu-zis și formule religioase pentru a asigura respectarea lui, expresie a postulatului pacta sunt servanda; el institua o alianță defensivă între cele două state, care se obligau să trăiască în pace, să nu se atace și să-și acorde sprijin împotriva unui atac din partea altui stat; se prevedea sprijin reciproc și pentru înăbușirea răscoalelor sclavilor și extrădarea reciprocă a fugarilor.

Grecia a cunoscut o amplă dezvoltare a normelor de drept între cetățile sale antice:

- au încheiat între ele numeroase tratate: religioase, militare de alianță (symachii), comerciale, de pace, de neagresiune și ajutor reciproc (împotriva sclavilor răsculați) ca și privind drepturile străinilor; erau întărite prin jurământ religios (spondai), gravate pe stâlpi de piatră păstrați în temple;

- cel mai vechi document diplomatic european este tratatul de alianță încheiat în secolul VI î.e.n. între elini și hereeni; sunt importante și tratatul de alianță între Macedonia și Colchidia din secolul VI î.e.n., tratatul de pace între Sparta și Atena din anul 421 î.e.n. care a pus capăt războiului peloponeziac și tratatul de ajutor reciproc dintre ele din același an;

- foloseau arbitrajul și mediațiunea pentru soluționarea diferendelor dintre ele, pentru a preveni ostilitățile și a menține pacea;

- tindeau spre un sistem de securitate colectivă; în acest scop în secolele V și IV î.e.n. au fost convocate mai multe congrese pentru a asigura „pacea comună”; a fost răspândită și ideea unei asocieri a lor de tip federal, cu organe de conducere comune(un consiliu, denumit synedrion) și tribunale arbitrale;

- un rol important au jucat amficioniile, care aveau ca scop protecția sanctualelor religioase și asigurarea respectării regulilor religioase, adoptate de un consiliu care judeca și încălcările lor;